

รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*

A Model for Local Wisdom Management in Schools under Maha Sarakham
Primary Educational Service Area Office 2

¹ลาวัลย์ นนทะสี, ชยาگانต์ เรืองสุวรรณ และ วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล

¹Lawan Nonthasi, Chayakan Ruangsuan and Wimonmas Pathomvanichkul

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 639540210101@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน 3) สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน 4) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน แบ่งเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดมี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมิน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง 319 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบมี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมิน ระยะที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมินการใช้รูปแบบ แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.07) 2) สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.71) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.35) ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) อยู่ระหว่าง 0.34 - 0.51 3) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน KATAD มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (K) 2) ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น (A) 3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (T) 4) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ (A) 5) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น (D) องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) วิธีการดำเนินงานมี 5 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) กิจกรรมสำรวจภูมิปัญญา (2) กิจกรรมค้นหาสิ่งเก่า (3) กิจกรรมบอกเล่าของดี (4)

*Received November 26, 2023; Revised February 20, 2024; Accepted March 11, 2024

กิจกรรมบ่งชี้ปฏิบัติ (5) กิจกรรมพัฒนาต่อยอด มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.40) 4) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ และความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the factors and indicators for local wisdom management; 2) to explore the current and desirable conditions, as well as the needs for local wisdom management in schools; 3) to create a model for local wisdom management in schools; and 4) to study and experiment a model for local wisdom management in schools. The study was divided into four phases: 1) Phase 1 was an investigation of factors and indicators, consisting of two steps: (1) exploring related concepts and theories and (2) interviewing seven experts. The tool utilized was an interview form, and seven experts confirmed the factors and indications. The instrument utilized was an evaluation form; 2) Phase 2 involved an examination of current and desired conditions, as well as needs. The sample group consisted of 319 persons. The instrument employed was a questionnaire with a reliability of 0.98; 3) Phase 3 involved the construction of a model in two steps, (1) developing a model through a focus group discussion with nine specialists. The tool used was the discussion record and a model was assessed by 7 experts. The instrument employed was an assessment form, and 4) Phase 4 involved experimenting with a model. The instruments employed were a form for assessing model use, a form for assessing the instructional book, and a satisfaction assessment form. The following statistics were used for data analysis: percentage, mean, standard deviation, priority needs index (PNI), and t-test.

From the study, the following results were found: 1) Local wisdom management in schools consists of 55 factors and 35 indicators. All of which are overall and in each aspect, at the highest level ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.07); 2) The current conditions are moderate overall and in every aspect ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.71). The desirable conditions are at the highest level in all aspects and overall ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.35). The modified priority needs index (PNI) ranges from 0.34 to 0.51; 3) A model for local wisdom management in schools known as "KATAAD" has 5 parts: (1) knowledge management of local wisdom (K), (2) acquisition of local wisdom (A), (3) transfer of local wisdom (T), (4) application of local wisdom (A), and (5) development of local wisdom (D). A model for local wisdom management in schools consists of 6 factors: (1) principles, (2) objectives, (3) content, (4) methods, which include five activities: investigating local wisdom; looking for old things; telling the good things; preparing for implementation; and planning for future development. The model has the highest level of propriety, feasibility, and utility ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.40); and 4) After experimenting with a model, it was discovered

that a posttest outperformed a pretest with a statistical significance of 0.05. The instructional book was of propriety, and the level of satisfaction was at the highest.

Keywords: Knowledge Management; Local Wisdom; Local Wisdom in Schools

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า (Office of the National Economic and Social Development Broad, 2017) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบ ต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิด ที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษา ท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็น วิศวกร นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีฟตามความถนัดของตนเอง สอดคล้อง กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มาตรา 7 (Ministry of Education, 2010) ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความ เป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของ ชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการความรู้ในสถานศึกษามีหลากหลายสาขาวิชา แต่มักมองข้ามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดก ทางความคิดของชุมชนซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์สืบต่อกันมาเพราะภูมิปัญญา ท้องถิ่น (Wasi, 1993) จะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย เป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและการพัฒนาของคน ในชาติไทยที่เป็นรากเหง้าของสังคมที่แท้จริง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือหรือวิธีการ ในการเพิ่มมูลค่าหรือคุณค่าของกิจกรรมของกลุ่มบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ของคน ในชุมชน (Panich, 2008) โดยคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนร่วมกับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ตาม บริบทของท้องถิ่น และเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในกิจกรรมของตนจากประสบการณ์จริงหรือ “ความรู้ ปฏิบัติ” จนเกิดเป็นฐานความรู้ของผู้ปฏิบัติ (Davenport, and Prusak, 1998) ส่วนเป้าหมายสำคัญของการ จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เช่นนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเกิดการสูญหายได้ตามกาลเวลาเพราะขาดการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน สถานศึกษาในฐานะองค์กรที่จัดการศึกษาควรนำการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อรวมพลังครู ให้พัฒนางานการเรียนการสอน เป็นการเพิ่มพูนความรู้เป็นทุนปัญญาขององค์กรเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น “ทรัพย์สินทางปัญญา” เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและสถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นจะมีผลผลิตและบริการที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น

จากความสำเร็จของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเร่งรัดโรงเรียนในสังกัดให้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถในการจัดประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามหลักสูตรกำหนด โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนามุ่งสู่มาตรฐานวิชาชีพ และมีวิทยฐานะสูงขึ้น (Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2, 2021) ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพตามความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริง ดังนั้นโรงเรียนในฐานะผู้ปฏิบัติจึงจำเป็นต้องนำการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นการสืบสาน รักษา และต่อยอดให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
3. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
4. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มี 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มี 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วย 1) ยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วนำไปตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงของข้อคำถาม อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 221 คน และครู จำนวน 1,345 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี และมอร์แกน (Thaweerat, 2000) ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 คน และครู จำนวน 274 คน ตามรายละเอียด ดังนี้

2.1) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอบ้านดุง 14 โรงเรียน จำนวน 14 คน โรงเรียนในอำเภอยางชุมน้อย 11 โรงเรียน จำนวน 11 คน โรงเรียนในอำเภอนาคู 29 โรงเรียน จำนวน 6 คน โรงเรียนในอำเภอนาเชือก 43 โรงเรียน จำนวน 9 คน โรงเรียนในอำเภอยางสีสุราช 23 โรงเรียน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน

2.2) ครู โรงเรียนในอำเภอบ้านดุง 99 คน โรงเรียนในอำเภอยางชุมน้อย 70 คน โรงเรียนในอำเภอนาคู 33 คน โรงเรียนในอำเภอนาเชือก 43 คน และโรงเรียนในอำเภอยางสีสุราช 29 คน รวมทั้งสิ้น 274 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย สถานภาพ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 สภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 สภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 2 มาสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3.2 ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ด้วยวิธีการออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3.3 ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 3 มาทดลองใช้

กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยมีโรงเรียนที่สมัครใจ ดังนี้

4.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู โรงเรียนบ้านหนองรุ้แซ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 11 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 แบบประเมินก่อน/หลัง การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

4.2.2 แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

4.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าความตรงด้านเนื้อหา (ค่า IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด ดังนี้ (1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 ตัวชี้วัด (2) ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 ตัวชี้วัด (3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 ตัวชี้วัด (4) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ 7 ตัวชี้วัด และ (5) ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 ตัวชี้วัด ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.07)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.71) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.35) ดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) อยู่ระหว่าง 0.34 - 0.51

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (1) หลักการของรูปแบบ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) เนื้อหาของรูปแบบ (4) วิธีการดำเนินงาน KATAD มี 5 กิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรมสำรวจภูมิปัญญา 2) กิจกรรมค้นหาสิ่งเก่า 3) กิจกรรมบอกเล่าของดี 4) กิจกรรมบ่งชี้ปฏิบัติ 5) กิจกรรมพัฒนาต่อยอด (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (6) การวัดและประเมินผล ดังภาพที่ 1 และผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.40)

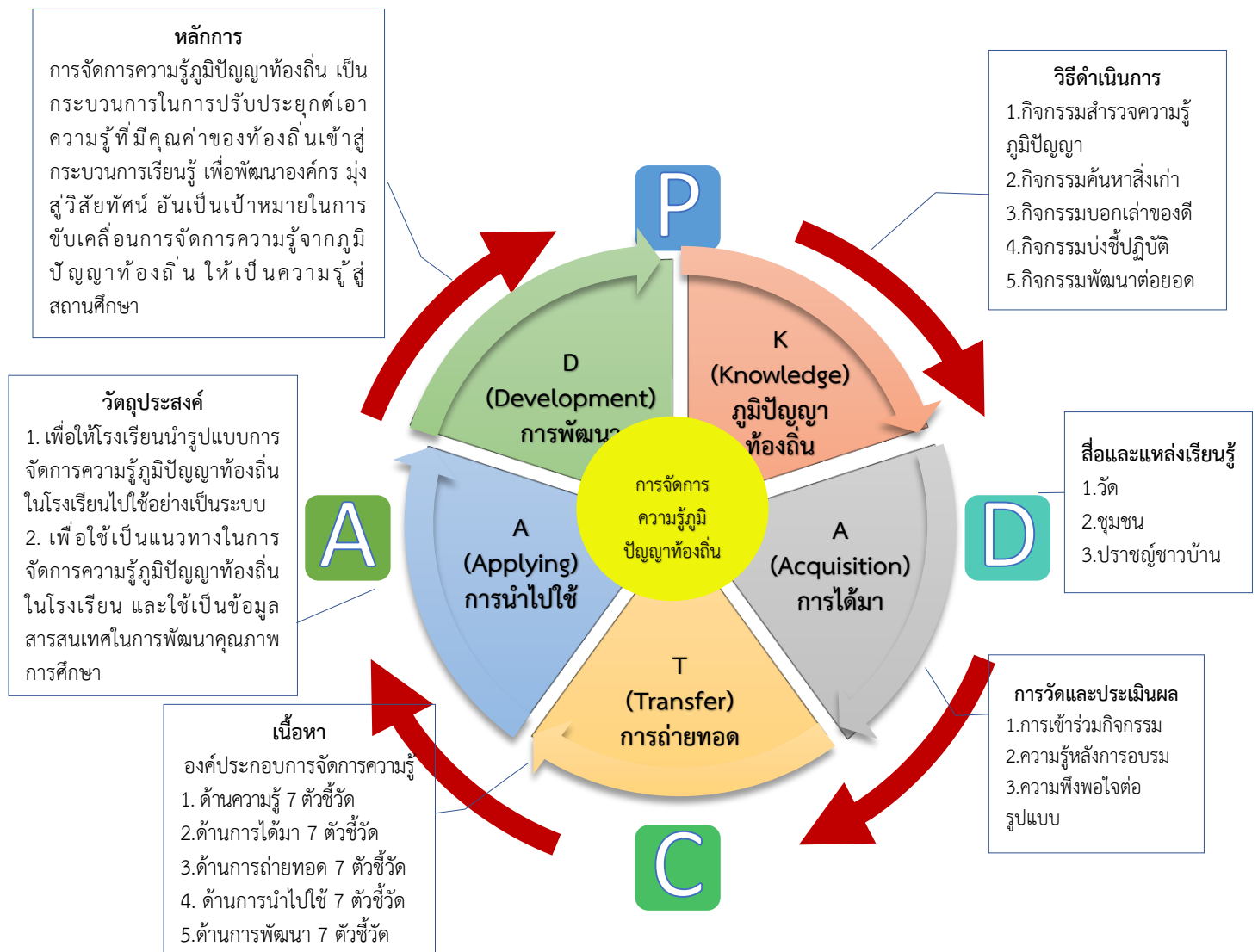

Figure 1: Local Wisdom Knowledge Management Model in Schools under Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ ครูมีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1) ผลการประเมินความเหมาะสมคู่มือการใช้รูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.31)

4.2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.48)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาหัวข้อวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยค้นพบดังนี้

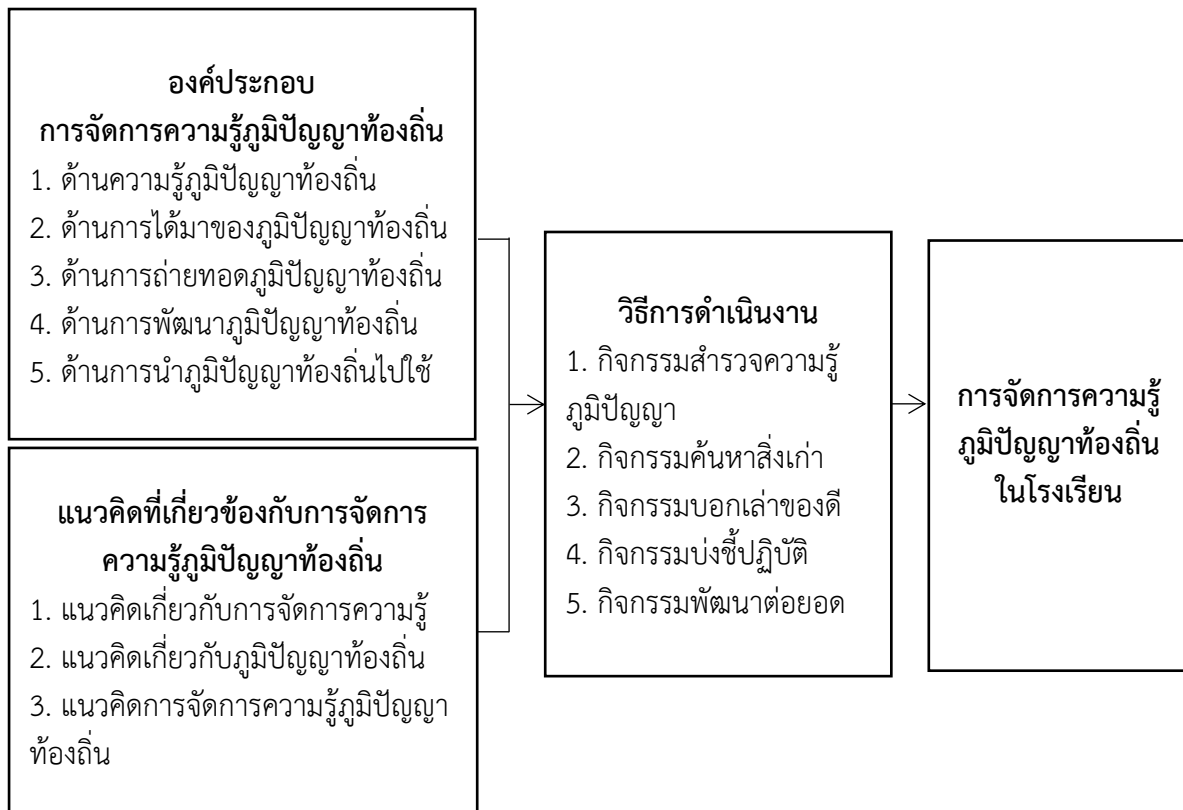

Figure 2: The New Body of Knowledge

จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้ใหม่สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้นจะต้องผ่านวิธีการดำเนินงานตาม KATAD มี 5 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมสำรวจความรู้ภูมิปัญญา เป็นการค้นหาภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อนำความรู้ที่ได้เข้าสู่สถานศึกษา กิจกรรมค้นหาสิ่งเก่าเป็นการแสวงหาและได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นมรดกทางปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านของรุ่นใหม่วัยวิธีการที่หลากหลาย เพราะถ้าคนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหาย เนื่องจากไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ในส่วนของกิจกรรมบอกเล่าของดีเป็นการส่งต่อหรือถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมและบริบทของแต่ละท้องถิ่น กิจกรรมบ่งชี้ปฏิบัติเป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้เพื่อมิให้สูญหาย และกระบวนการที่จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่คู่ชุมชนคือกระบวนการศึกษา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องช่วยกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับสู่สถานศึกษาผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย และกิจกรรมพัฒนาต่อยอดเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เป็นการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ไปในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับวัยและยุคสมัยของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษาและในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ครูสามารถจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในโรงเรียนด้วย KATAD ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีองค์ความรู้และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่
คู่ชุมชนและประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด
องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ ด้านการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นกลับสู่สถานศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำ
เป็นโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Ministry of
Education (2012) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญากลับสู่สถานศึกษาว่าสามารถจัดได้โดยส่งเสริมให้มีการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาในสถานศึกษาทั้ง 3 ระบบ โดยการเปิดกว้างให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน ทั้ง
ในด้านหลักสูตร การให้คำปรึกษาในแนวทางจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
ความสำคัญของภูมิปัญญามุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้มีความเจริญบนพื้นฐานของความเป็นไทย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการ
ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการได้มาของ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ปราชญ์หวงแหนจึงยังไม่มี การนำเข้าสู่โรงเรียน
ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการฝึกและถ่ายทอดจากปราชญ์ชุมชนเฉพาะภายในชุมชน ทั้งจากการสังเกต
แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นการสืบทอดภายในครอบครัวด้วยการ
ลงมือปฏิบัติจริง และมีการแลกเปลี่ยนความรู้เฉพาะในชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ
Charoenphon (2007) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า
สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกระบวนการ
จัดการความรู้ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ใน
ระดับ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนยังขาด
การได้มาซึ่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะที่ผ่านมามีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการฝึกและถ่ายทอดจากปราชญ์
ชุมชนภายในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการสืบทอดภายในครอบครัวผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และมีการ
แลกเปลี่ยนความรู้เฉพาะภายในชุมชนและระหว่างชุมชน จึงทำให้โรงเรียนมีสภาพที่พึงประสงค์ด้านนี้มากที่สุด
ซึ่งสอดคล้องกับ Chimplee (2012) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม
เครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านหัตถกรรมเครื่องจักสานเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และ
ถ่ายทอดสืบทอดกันมาจนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่น และเมื่อพิจารณาดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญ
ของความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการได้มาของภูมิปัญญา
ท้องถิ่น อาจเป็นเพราะมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาครูเร่งด่วน คือ ครูต้องมีการจัดการความรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการฝึกและถ่ายทอดจากปราชญ์ชุมชนผ่านการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทั้งภายในและระหว่างชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (ส่วนที่ 1) หลักการของรูปแบบ (ส่วนที่ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (ส่วนที่ 3) เนื้อหาของรูปแบบ (ส่วนที่ 4) วิธีการดำเนินงาน KATAD มี 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสำรวจความรู้ภูมิปัญญา 2) กิจกรรมค้นหาสิ่งเก่า 3) กิจกรรมบอกเล่าของดี 4) กิจกรรมบ่งชี้ปฏิบัติ 5) กิจกรรมพัฒนาต่อยอด (ส่วนที่ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (ส่วนที่ 6) การวัดและการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะหลักการของรูปแบบสอดคล้องกับรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบสอดคล้องกับแนวทางองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน วิธีการดำเนินงานมีความชัดเจนกิจกรรมครอบคลุมสามารถปฏิบัติได้จริง สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดมีความหลากหลายในการประเมิน สอดคล้องกับ Hakaew (2015) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวทางการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2) หลักการของรูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 4) วิธีดำเนินการ (PDCA) การบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 4 ด้าน ในด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนฯ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯ ครูมีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาครูตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างชัดเจน ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ครูได้จัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนตามตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำของ จอห์น ดิวอี้ John-Dewey (Laowreandee, 2007) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้ครูได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยผ่านการทำกิจกรรม การลงมือปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมจริง ได้ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะไปจนถึงค้นคว้าในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือถนัดด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจและมีความสุขในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

สรุป

จากการวิจัยองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน มี 5 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย (1) ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ด้านการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ และ (5) ด้านการ

พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมระดับ มากที่สุด สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าดัชนี การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) อยู่ระหว่าง 0.34 - 0.51 รูปแบบการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มี 6 ส่วน ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) วิธีการดำเนินงาน KATAD มี 5 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสำรวจความรู้ภูมิปัญญา 2) กิจกรรมค้นหาสิ่งเก่า 3) กิจกรรมบอกเล่าของดี 4) กิจกรรมบ่งชี้ปฏิบัติ 5) กิจกรรมพัฒนาต่อยอด (5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ (6) การประเมินผล และผลการ ประเมินรูปแบบฯ โดยรวมทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ที่สุด ผลการทดลองใช้ พบว่า หลังการใช้รูปแบบฯครูมีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูงกว่าก่อนการใช้ รูปแบบฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินความเหมาะสมคู่มือการใช้รูปแบบ โดยรวมอยู่ ในระดับมากที่สุด และผลการศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการใช้รูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สภาพปัจจุบันการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านการได้มาของความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการได้มาให้มากขึ้นและต่อเนื่อง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมด้านการได้มาของภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้มากขึ้นโดยอาศัยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายของแต่ละคน มาร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ใน ระดับมากที่สุด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสถานศึกษาอื่นๆ สามารถนำรูปแบบไปใช้ได้ ตามความเหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรทำวิจัยติดตามผลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน เพื่อศึกษาความเป็น วัฒนธรรมและความยั่งยืนของการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

2.2 ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในโรงเรียน ด้านความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการได้มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

References

- Charoenphon, A. (2007). *Knowledge Management from Learning Sources of Educational Institutions*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Bangkok.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working Knowledge*. Massachusetts: Press Boston.
- Hakaew, S. (2015). Development of a Community Participation Management Model in Educational Management in Educational Institutions under the Office of the Basic Education Commission. *Journal of Community Development Research*, 8(1), 32-46.
- Kanokporn, C. (2012). *Knowledge Management Model of Local Wisdom in Basketry Handicraft: A Case Study of a Community Enterprise Nakhon Ratchasima Province*. (Doctoral Dissertation). National Institute of Development Administration. Bangkok.
- Laowreandee, W. (2007). *Techniques and Tactics for Developing Thinking Skills in Learner-Centered Learning Management Important*. Nakhon Pathom: Faculty of Education Silpakorn University.
- Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2. (2021). *Action Plan*. Maha Sarakham: Policy and Planning Department.
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act 1999, Amended (No.3) 2010*. Bangkok: Phrik Wan Graphic.
- Ministry of Education. (2012). *Thai Wisdom in Education Management*. Retrieved November 13, 2023, from <https://www.moe.go.th/ภูมิปัญญาไทยในการจัดการ/>
- Office of the National Economic and Social Development Broad. (2017). *National Strategy (2018-2037)*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Broad.
- Panich, W. (2008). *Knowledge Management*. (4th ed.). Bangkok: Tathata Publication Company Limited.
- Puangrat, T. (2000). *Research Methods in Behavioral and Social Sciences*. (7th ed.). Bangkok: Bureau of Educational and Psychological Testing Srinakharinwirot University.
- Wasi, P. (1993). *The Study of the Nation and Local Wisdom: Folk Landscape and Rural Development*. (1st ed.). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- _____. (2007). *Knowledge Management: The Process of Releasing Humans to their Potential, Freedom and Happiness*. (2nd ed.). Bangkok: Institute for the Promotion of Knowledge Management for Society (KST).